

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn den 19. august 2024

Temaorientering om *Nýtt Samband - Eitt sjálvstýrandi land í ríkinum* – 01/2024

Sambandsflokkurin foreslår reform af rigsfællesskabet

Den 27. juli 2024 annoncerede Sambandsflokkurin, at partiet, i forbindelse med et offentligt tiltag den 31. juli 2024, ville komme med et udspil til en reform af rigsfællesskabet under navnet *Nýtt Samband - Eitt sjálvstýrandi land í ríkinum* [”Ny Samhørighed – Et selvstyrende land i riget”]¹. Annonceringen kom blot to dage før påbegyndelse af det nye Lagtingsår, som indledes på Færøernes nationaldag den 29. juli, hvor lagmanden åbner Lagtinget med sin årlige Olai-tale.

Et selvstyrende land i riget

Ifølge Sambandsflokkurin skal Færøerne fortsat være en del af rigsfællesskabet, men partiet foreslår en afløser for hjemmestyreløven i form af en selvstyrelov.

Nýtt Samband lægger op til, at grundlov, valuta, kongehus, retssystem, politi, anklagemyndighed og kriminalforsorg, samt udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik (delvist) fortsat skal være fælles anliggender mellem Færøerne og Danmark. Den nuværende overtagelseslov fastslår til sammenligning, at færøske myndigheder kan overtage samtlige sager og sagsområder, bortset fra statsforfatningen, statsborgerskab, Højesteret, udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik samt valuta- og pengepolitik.

Derudover skal den nye selvstyrelov stadfæste, at kompetencen på overtagne sagsområder ikke kan tilbagekaldes af Danmark, ligesom man ønsker at beholde de nuværende to mandater i Folketinget.

Til pressemødet den 31. juli 2024 kaldte formand Bárður á Steig Nielsen udspillet for en formalisering af den nuværende praksis i rigsfællesskabet, ligesom formanden pointerede, at Færøerne skal have større handlerum og videre rammer at arbejde under.

Udvidelse af de udenrigspolitiske beføjelser

Sambandsflokkurin ønsker en reform af rigsfællesskabet, der giver Færøerne endnu større udenrigspolitisk handlerum. Den nye selvstyrelov skal udover at erstatte hjemmestyreløven, også erstatte den nuværende udenrigspolitiske fuldmagtslov, og dermed fastsætte rammerne for den del af udenrigspolitikken, der kun vedrører Færøerne, og hvor færøske myndigheder skal have fuldkommen autonomi. Dette gælder deltagelse i internationale organisationer, fiskeriaftaler og handelsaftaler, samt beslutningskompetence i forsvarspolitiske tiltag på færøsk territorie.

¹ En oversættelse af ”Nýtt Samband - Eitt sjálvstýrandi land í ríkinum” er vedlagt denne temaorientering.

Et tilbagevendende emne i færøsk politik

Debatten på Færøerne om at reformere rigsfællesskabet foregår løbende. Med større intensitet i nogle perioder, mindre i andre. Den aktuelle debat blev indledt i forlængelse af statsminister Mette Frederiksens åbningstale i Folketinget i oktober 2023, hvor emnet blev bragt op. Siden har emnet med jævne mellemrum været diskuteret blandt færøske politikere og i den offentlige debat, men Sambandsflokkurins udspil er det første konkrete, politiske udspil vedrørende en reform af rigsfællesskab.

I maj 2024 udgav to lektorer i jura ved Færøernes Universitet en kronik om, hvordan de juridiske rammer for et reformeret rigsfællesskab kunne se ud. Denne kronik er vedhæftet [Orientering nr. 08/2024](#) i oversættelse til dansk.

Endvidere var Færøernes udenrigspolitiske beføjelser omdrejningspunkt for debat i færøsk politik i april 2024, da den svenske minister for Nordisk Samarbejde, slog fast, at Sverige ikke ser behov for at ændre Helsingforsaftalen med henblik på at imødekomme Færøernes ønske om selvstændigt medlemskab af Nordisk Råd. Mere kan læses om sagen og efterspillet i [Orientering nr. 07/2024](#).

Et tegn på ændringer i færøsk politik, mener tidligere lagmand

Tidligere lagmand og formand for Javnaðarflokkurin, politisk kommentator Jóannes Eidesgaard, mener, at det, at Sambandsflokkurin på eget initiativ foreslår en reform af rigsfællesskabet, er et tegn på ændringer i færøsk politik. Han karakteriserer debatten gennem tiderne som polariseret med især Sambandsflokkurin og Tjóðveldi på hver sin side, hvor begge partier har insisteret på alt eller intet. Det nye udspil kan være med til at løse op for uenighederne, så parterne kan enes om en ny konstruktion af rigsfællesskabet.

Blandet modtagelse hos formand for Tjóðveldi

Høgni Hoydal, formand for Tjóðveldi og landsstyremand for udenrigs- og erhvervsanliggender, er enig med Sambandsflokkurin i, at Færøerne skal opnå medlemskab i internationale organisationer efter eget ønske. Dog påpeger Høgni Hoydal, at såfremt der fortsat er udfordringer fra dansk side med dette ønske, så bliver Færøerne nødt til at tage konsekvenserne af det og spørge sig selv, hvad næste skridt så bør være.

Færøerne arbejder i øjeblikket med at opnå selvstændigt medlemskab i blandt andet Nordisk Råd og World Trade Organization (WTO) og ønsker derudover at blive repræsenteret i eget navn i fiskerorganisationerne NAFO og NEAFC.

Videre mener Høgni Hoydal, at dele af Sambandsflokkurins udspil er et tilbageskridt. Her referer han til, at Sambandsflokkurin ikke ønsker at overtage politi, anklagemyndighed og kriminalforsorg, samt domstole (by- og landsret), som Færøerne i dag har mulighed for at overtage.

Lagmanden indkalder til møde om det udenrigspolitiske handlerum

I sin Olaitale nævnte lagmand Aksel V. Johannesen bl.a., at samarbejdet med den danske regering er godt, men at der er bred enighed i Lagtinget om, at Færøernes udenrigspolitiske handlerum skal øges. Lagmanden fremhævede, at alle partier mener, at Færøerne bør have selvstændigt medlemskab i relevante internationale organisationer, ligesom man er ved at miste tålmodigheden med Nordisk Råd. Lagmanden oplyste, at han efter Olai vil indkalde samtlige partiledere til at drøfte muligheden for en bred aftale om, hvordan Færøerne får øget det udenrigspolitiske handlerum. Endnu er det ikke meldt ud, hvorvidt mødet har fundet sted, og hvad udfaldet af mødet i givet fald har været.